

AB-regime onder vuur

Vermogen wordt te zwaar belast. Of is het juist omgekeerd: vermogen wordt te laag belast? Het enige juiste antwoord lijkt te zijn: beide opvattingen zijn juist. Dat antwoord vergt een toelichting. Wat betreft de eerste stelling gaat het vooral om het in Nederland spelende probleem van de box 3 heffing ten aanzien van spaargelden. Dit probleem is zoals bekend recent getackeld door de Hoge Raad: er is sprake van ontneming van eigendom in de zin van het EVRM en dat mag niet. Dat levert een fors probleem op voor de wetgever. Maar het heeft ook geleid tot een brede discussie hoe vermogen nu precies belast moet worden. Immers, er moet een alternatief worden gevonden. In die discussie wordt niet alleen gesproken over het portfoliovermogen van de particuliere belegger maar over de volle breedte van het belasten van vermogen.

De achtergrond daarvan is min of meer tweeledig: in internationaal onderzoek wordt veelvuldig betoogd dat vermogen te laag wordt belast en vermogenden alleen maar rijker worden. De bekendste pleitbezorger van dit standpunt dat vermogen zwaarder moet worden belast is Piketty. Maar hij is zeker de enige niet. De tweede achtergrond refereert meer aan het regime van het aanmerkelijkbelang (ab) dat we zowel in Nederland als in het Caribische deel van het Koninkrijk kennen, zij het dat de regelingen niet precies identiek zijn. De kern ervan is echter wel hetzelfde: degenen met een relatief groot aandelenbelang worden niet alleen voor het dividend maar ook voor de vermogenswinst belast. Het punt is echter dat zolang geen dividend wordt uitgekeerd en geen vervreemding van de aandelen plaats vindt – uitgaande van een waardestijging – er niets te belasten valt. Het ab-vermogen zelf blijft verder onbelast. Daarbij gaat het om een groot bedrag, althans in elk geval in Nederland maar ik neem aan dat het in het Caribisch Koninkrijk eveneens om substantieel vermogen gaat. In Nederland bedraagt het volgens door het ministerie van Financiën gedaan onderzoek circa € 450 mld.

Met de discussie over de box 3 heffing is nu meer algemeen ook de vraag aan de orde hoe vermogen zou moeten worden belast en dat gaat dan ook over het ab-vermogen. Wat mij betreft niet onbegrijpelijk. Het meest juiste alternatief voor de te vervangen box 3 heffing is de invoering van een vermogenswinstbelasting waarbij niet alleen de inkomsten uit vermogen worden belast maar ook gerealiseerde vermogenswinsten; verliezen zouden dan uiteraard in aftrek moeten komen. Eventueel zou ook aan een vermogensvermeerderingsbelasting kunnen worden gedacht waarbij jaarlijks de ongerealiseerde vermogenswinsten in de heffing worden betrokken. Het nadeel is uiteraard dat het belasten van nog niet gerealiseerd inkomen niet wenselijk is. Een vermogenswinstbelasting ligt dus meer in de reden. De wetgever heeft zich daar altijd tegen verzet omdat dit te complex is maar dat is niet juist. Kijk maar naar het ab-regime en kijk maar naar het regime van de winst uit onderneming: beide belasten al decennia gerealiseerde vermogenswinsten. Daarvan uitgaande lijkt er ook geen reden een onderscheid te maken tussen ab-aandelen en overige aandelen en kan het ab-regime dus als zodanig vervallen. Dat zou stellig een vereenvoudiging opleveren.

Maar daarmee is nog niet 'het probleem' opgelost dat het ab-vermogen laag belast wordt. Een tariefaanpassing heeft geen zin want als er geen ab-inkomen is, is er niets te belasten. Een oplossing zou kunnen zijn toch maar naar een vermogensvermeerderingsbelasting te gaan in plaats van een naar een vermogenswinstbelasting. Maar zoals gezegd stuit dat wel op bezwaren. Er zijn echter alternatieven. In de eerste plaats wordt wel gesproken over een vermogensbelasting: naast het belasten van inkomen gaan we dan het vermogen zelf belasten. Dat lijkt niet onredelijk want wanneer we twee identieke personen vergelijken waarbij de een vermogen heeft en de ander niet, is er wat te zeggen voor een vermogensbelasting. Maar aan de andere kant: economisch is vermogen niets anders dan de contante waarde van toekomstig inkomen en dat inkomen wordt al belast. Dat

pleit dus tegen een vermogensbelasting.

Een ander alternatief is het jaarlijks belasten van een fictief dividend bij de ab-houder. Bij portfolio aandeelhouders is daar minder reden voor omdat in de meeste gevallen regelmatig dividend wordt uitgekeerd. Ab-houders, zo leert de ervaring, doen dat maar zeer beperkt. Zij leven veelal 'op de pof' door bij de eigen vennootschap te lenen. Tegen dat laatste worden overigens in Nederland ook maatregelen genomen.

Terug naar het fictief dividend: in Nederland is daartoe al in 2013 een voorstel gedaan door de commissie Van Dijkhuizen maar dat heeft toen niet op veel sympathie kunnen rekenen. Als lid van de commissie betreur ik dat maar het zou wel eens kunnen zijn dat idee nu weer een rol gaat spelen. Het is uiteraard afgeleid van het idee van het fictief loon. Er wordt jaarlijks een fictief rendement belast voor zover en minder reëel dividend wordt uitgekeerd. Het fictief dividend wordt kort gezegd berekend over het vermogen in de commerciële jaarrekening. Strikt genomen zou het om de waarde van het vermogen in het economische verkeer moeten gaan maar dat is lastig te berekenen. De commerciële jaarrekening wordt toch jaarlijks gepubliceerd dus daar kan prima bij worden aangesloten. Op die manier kan dan op een redelijk eenvoudige wijze het ab-vermogen wat zwaarder worden belast. Vanuit economisch oogpunt is dat ook niet onaantrekkelijk want zeer vermoedelijk wordt dan daadwerkelijk dividend uitgekeerd tot het fictief rendement en wordt dat grotendeels geconsumeerd. Dat is een mooie impuls voor de economie.

Peter Kavelaars is hoogleraar Fiscale Economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en of counsel bij Deloitte